

ביאורים לפרקי אבות

ב רבי חנינא סגן הכהנים אומר: הני מתפללי בשלומה של מלכות^(א), שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו. רבי חנינא בן תרדיון אומר: שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים^(ב), שנאמר: ובמושב לצים לא ישב. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם^(ג), שנאמר: אז נדברו ויראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע, ויכתב ספר זכרון לפניו, ליראי ה' ולחשבי שמו. אין לי אלא שנים, מנין אפלו אחד, שיושב ועוסק בתורה^(ד) שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, שנאמר: ישב בדרך וידם בי נטל עליו:

תויא: (א) תהלים א א, (ב) מלאכי ג טז, (ג) איכה ג כח.

~ פירוש ר"ע מברסגורא ~

בולע את חברו ועבודה זרה נדו: ויראי ה' איש אל רעהו. הרי כאן שנים: וידם, לשון קול דממה דקה, כדרך השונה יחידי שהוא שונה בלחש: כי נטל עליו. כאלו נתינת כל התורה כלה היתה בעבורו בלבד (א):

בשלומה של מלכות. ואפלו של אמות העולם: חיים בלעו. דכתיב (חבקוק א) ותעשה אדם כדגי הים, מה דגים שבים כל הגדול מחברו בולע את חברו, אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחברו

~ עיקר תוספות יו"ט ~

ואלו אפלו בחייהם שכינה שרויה ביניהם כל שכן במיתתם. מדרש שמואל: (ה) ועוסק בו, שיחיד אינו רגיל להוציא דברי תורה מפיו, ולפיכך לא שנה לומר אצלו ועוסק בדברי תורה כמו שהוא אצל שנים שהם מדרגים זה עם זה: (ו) כאן פרש הרמב"ם. אבל גרסתו, מנין שאפלו אחד יושב ושונה שמעלה עליו הכתוב כאלו קים את התורה שנאמר ישב וגו'. ולגרסא שלנו נראה כמו שכתב מדרש שמואל בשם הרשב"ם, שמפרש כי נטל עליו, שהשליך עליו שכר משלם, או הרי הוא כנטל שכרו כבר שמומן הוא. עוד פרש כאן כמו שכתב הר"ב סוף משנה ו'. וגרסת רש"י נראה לי דגרס כאן כל מקום וגו' ולקמן משנה ו' גרס כי נטל וגו' בו. ובגמרא, ומאחר דאפלו חד, תרי מבטיא, תרי מבטבי מליהו בספר הכורנות, חד לא מבטבי מליה, ועין תוספות יום טוב:

(א) מלכות. הוא המלך עם שריו ויועציו המנהיגים מלכותו ועושים משפט בארץ, ולפיכך לא אמר בשלום המלך. כך פרשו המפרשים: (ג) לצים. דאין ליצנות גדולה ממי שאומרים לו מנה וזהובים שעה אחת וכל שתמנה יהיה שלך, והוא בטל, ודאי מתלווצץ מן הזהובים ומכזה אותם. כן הבטל מדברי תורה אחר שיוע השכר הגדול הזה, אינו פי אם לך. ואמר ואין ביניהם רצונו לומר שאף על פי שכל אחד עוסק לבדו אבל אין ביניהם, שכל אחד מהביל ומתלווצץ בלבו על ידיעת ולמוד חברו וחושב שאין לו תועלת בחברתו עמו בו, בודאי לצים יקראו אף על פי שאין פוצה פה. ועין תוספות יום טוב: (ו) שכינה שרויה ביניהם. הפך הליצנים, כי הם הבת שאינם רואים פני השכינה. אמנם אלו להפך, כי הליצנים אפלו במותם השכינה מתרחקת מהם כל שכן בחייהם,

רבי אומר...

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ו

(ב) הוי מתפלל . . שנים שיושבין

יש לבאר את הקשר בין שני המאמרים:

וזהו אומרו „שנים שיושבין” –

היינו שמדובר בהשפעתם על העולם, ש„לשבת יצרה”², „ואין ביניהם דברי תורה” – אם אינם עוסקים בתורה, שענינו המשכת אלקות למטה, „הרי זה מושב לצים” – העולם נשאר בבחינת מושב לצים. „אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שריו” ביניהם” הם ממשיכים את השכינה למטה³.

כרישא מדובר אודות עבודת התפלה („הוי מתפלל בשלומה של מלכות”), המביאה וגורמת ליראת שמים („מוראה של מלכות”). ובסיפא מוסיפה משנתנו, שלא די בעבודה זו דתפלה, שהיא עבודה בדרך העלאה מלמטה למעלה, אלא על האדם להמשיך השכינה למטה על ידי לימוד התורה,

(1) אגה"ת פ"י. (2) ישעי' מה, יח. (3) בשיחת ש"פ ואתחנן תשכ"ה – על פי רשימת השומעים בלבד.

מניין אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקב"ה קובע לו שכר, שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו

– הוא סימן של זמן הגלות. שהרי לעתיד לבא, כשיקויים היעוד של „ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים”³, יהי' כל עסקו של כל יהודי בתורה, ולא תתכן אז מציאות של „אחד שיושב ועוסק בתורה”.

וזהו פירוש הפסוק:

ישב בדד וידום – גם כאשר האדם נמצא בגלות, שיושב ולומד לבדו, איננו מתרעם ח"ו על מדותיו של הקב"ה ואינו שואל „למה עשה ה' כזאת”, כי **נטל עליו** – הוא יודע ש„בעל הגזירות” גזר גזירה זו על עם ישראל לטובתם. והקב"ה „קובע לו שכר” על הדבר⁴.

פסוק זה הוא באיכה, ופירושו הפשוט הוא: „ישב בדד” – „מי שאירע לו אבל וצרה, ישב גלמוד ויצפה לטובה”, „וידום” – לשון „המתנה”, כי נטל עליו – „כי בעל הגזירות נשא עליו גזירה זו”².

ונשאלת השאלה: מה בין פירוש הפשוט של פסוק זה, המדבר אודות „אבל וצרה” ר"ל (עונש) שנגזר על האדם) למתן שכר על לימוד התורה?

והביאור:

העובדה שיהודי יושב לו ולומד תורה לבדו, ללא חבר (היינו שאינו יכול למצוא יהודי נוסף שיצטרף אליו)

(1) ג, כח. (2) רש"י. (3) ישעי' יא, ט. (4) משיחת ש"פ דברים תשמ"א – על פי רשימת השומעים בלבד.

